

Semafor sdílené slasti

Aleš Palán

Povědomí o podílu divadla Semafor na polidštění české popkultury patří k základním společenským znalostem. Když se hudební publicista Pavel Klusák rozhodl v knize s popisným názvem *Suchý a Šlitr: Semafor 1959–1969* (Host 2024) převyprávět příběh prvního desetiletí pražského divadla, měl situaci všeobecným předporozuměním značně ulehčenou. A ze stejného důvodu i komplikovanou.

Jak to bylo se Semaforem, jeho písničkami, se vztahem Suchého a Šlitra i jejich pěveckých hvězd, přece každý „ví“. Byly o tom napsány řady knih, mnohé z nich velmi dobře. Od sborníku vydaného v roce 1970 Supraphonem v kompletu se dvěma malými gramodeskami až po pozoruhodnou loňskou monografii Lukáše Berného *Doktor Klavír* (C-press 2024).

Ostatně sám Jiří Suchý je nejen plodný textař a divadelník, ale i spisovatel, a ačkoliv se i nyní ve svých třidevadesáti stále dívá kupředu, neostýchá se vzpomínat. Na první semaforské desetiletí například v knize *Tak nějak to bylo* (Blízká setkání a Formát, 1998)

Uslyšet ta slova poprvé

Pavel Klusák se odhodlal vyprávět ten příběh řekněme jako dobrodružný cestopis, jako objevování nové země. „Pokusme se uslyšet ta slova poprvé,“ píše příznačně na jednom místě. Vnímát Suchého začátky v sálku Reduty bez vědomí jeho budoucích úspěchů je způsob, jak být znovu při tom.

Autor neopraňuje sochu ctihodných hitmakerů, ocitá se s nimi na startu plném nejistot. Spolu s nimi si definuje, co na diváky vlastně platí – a co naopak platí na cenzuru. Je až zaskočen mohutným ohlasem jejich civilního humoru a dixielandovské melodiky, přitom spolu se Šlitem dobře vnímá, že veškerá světská sláva končí za hranicemi patnáctimilionové země.

Tímto způsobem dokáže plasticky zobrazit nejen obligátní prkna, která znamenají svět, ale i svět samotný. Zejména pak způsob, jakým působil na Semafor – a jak divadlo na oplátku ovlivňovalo je.

Klusák nechal stranou snad všechny historky z placu a průhledy do soukromí. Příběh divadla staví primárně na jeho hrách a písničkách, i jedné skladbě je schopen věnovat několik stran. Vyprávět příběh velkého díla na základě jeho studia vypadá samozřejmě, pokud ale pohlédneme do dosavadní semaforové literatury, je to vcelku novátorské.

Fascinující je verbální zodpovědnost, s jakou si Klusák neusnadňuje práci novodobými ter-

Snímek z natáčení filmu *Dobře placená procházka* z roku 1966 (nahore a uprostřed vpravo), Jiří Suchý s Waldemarem Matuskou v roce 1961 (uprostřed vlevo), záběr z inscenace *Jonáš a dr. Matrace* z roku 1969 (dole vlevo) a Pavel Klusák s Jiřím Suchým (2024).

Foto Ivan Soeldner, Jan Lukáš, Příba Mrázová a Host

míny. Kdysi nové cesty zaznamenává dobovým výrazivem, dnes již vlastně nevyhovujícím. Například nenapíše, že po odchodu Matušky, Pilarové a dalších hvězd se Semafor hrou *Jonáš a ting-tangl* definitivně proměnil v autorské divadlo, protože takový termín tenkrát nebyl užíván – Suchý jej teprve vytvářel. Klusák také skvěle vystihuje, jak bylo nepolitické pojetí semaforové zábavy v dohasínajících 50. letech politikem non plus ultra. Nevysloveným, a proto tak podvrtně osvobozujícím.

A co jezevčík?

Řekli jsme, že rovinu osobní nechává Klusák rezonovat minimálně, vlastně jen pokud je důležitá pro porozumění tvorbě. Pochopitelnou a vlastně vynucenou výjimku ze soustředění na práci semaforských hvězd dělá při popisu tragického skonu Jiřího Šlitra o Vánocích 1969.

I po letech působí dojemně dopis, ve kterém žákyně základní školy vyjadřuje obavy, zda bude postaráno o Šlitrova jezevčíka. Ona sama by se ho případně ujala, neboť by mu u ní bylo lépe než v psím ráji. Nevysloveně se tedy obává, že by psík mohl být utracen.

Své semaforské hrdiny má Pavel Klusák zjevně rád, a proto je nešetří. (Například dokládá, kolik Suchého her nemá pořádný dramaturgický konec.) Budme jeho odkazu věrni a najděme si v objemné knize (450 stran) i my nějakou tu disharmonii.

Autor je strhující vypravěč a ví toho o Semaforu tolik, že se tu a tam nechťe opakuje. Jde o drobnůstky, ale ty zaznívají nikoliv jako refrén, jako stupňování nebo uvažování o věci v jiném kontextu, zjevně se jedná o pouhý formulační opomenutí. Nejmarkantnější je to na stranách 90 a 153, kde je dokonce citována stejná píseň – svazek by si zasloužil preciznější redakci.

Některé formulace, či dokonce celá východiska nezaznívají z Klusákových úst poprvé. Znamenat je mohli posluchači jeho pětidílného rozhlasového cyklu *Koukej vykopat poklad*, zaměřeného na raritní a pozapomenuté nahrávky ze Semaforu. To však už nesvědčí o prostém opakování osvědčených formulací, ale o důkladném hledání a vytrvalé práci, jakou si Klusák se Semaforem dal. Část série je k dispozici v aplikaci Můj rozhlas a může sloužit jako zvukový archiv k recenzované knize.

Způsob paměti

Pozoruhodný kabát ušily Klusákově knize dvě mladé grafičky Ivana Dudková a Aleona Gratiarová. Ani kdyby obě sečetly svůj věk, nedosáhly by k popisovaným začátkům Semaforu. Přesto dokázaly na jeho atmosféru zareagovat. Zjevně zkoumaly knižní grafi-

ku 60. let a tvůrčím způsobem ji pak uplatnily.

Nejde přitom o pouhý grafický revival, ale o moderní pojetí, které si hraje s dobovými postupy a vzdává jim hold. Ostatně na zhruba patnácti místech je v knize schovaný drobný textový vtípek, citát či špílec, který insidera potěší. (K nalezení je většinou na výšku hned u knižního hřbetu.)

Knihy přináší řadu nových fotografií, je tedy s mírným podivem, že na obálce sází na jednu velmi prozaickou. Stejný snímek S + Š + jedné ze semaforových girls zdobí tři supraphonská alba ze závěru 70. let, která po letech mlčení o Jiřím Suchém prosadil k vydání Hynek Žalčík.

Suchý jako jeden z prvních signatářů provolání *2000 slov* v té době nesměl do televize ani do rozhlasu, dokonce málem přišel o svůj Semafor, protože někteří aktéři tvůrčích skupin, které sem laskavě přijal a umožnil jim nastartovat kariéru, jej chtěli vystřihnout. To už je ale jiný příběh, s mnohem hořejší chutí, než jakou lidem Semafor přinášel ve svém prvním obdivuhodném desetiletí.

Paměť' je metodou, jak pochopit, proč se nám různé věci vlastně dějí. Suchý tohle uměl opravdu skvěle

Vzpomínaný rozhlasový pořad uváděl Pavel Klusák maximou, že Semafor je sdílená slast. Knihu pak otevírá premisou, že se S + Š zasloužili o stát. Co říci o samotném autorovi? Třeba to, že svou práci se zasloužil o pochopení populární kultury nad rámec toho, co je populární. Dokonce i nad rámec toho, co bývá v úzkém slova smyslu označováno jako kultura.

„V představení chystaném během sedmašedesátého roku se objevují písně, ve kterých cítíme osvobozování a atmosféru, která ústila do pražského jara 1968. V době nového vyprávění o poválečném vývoji (...) a naopak zachraňování režimních kariér (*po srpnu 1968 – pozn. red.*) nechává Suchý zpívat Urbánkovou o tom, že i obyčejní lidé si dobře pamatují, co všechno se ještě nedávno dělo.“ Kultura je způsob paměti. A paměť je metodou, jak pochopit, proč se nám různé věci vlastně dějí. Suchý tohle uměl opravdu skvěle, navíc při tom zůstával sdělný a pochopitelný. Pavel Klusák je v tomto ohledu jeho sebevědomým následovníkem.

(Autor je spisovatel)